

KIRAAT İLMİ VE TARİHİ

(KİTAP TANITIMI)

Öğr. Gör. Lokman Şan

Dicle Üniversitesi

İlahiyat Fakültesi

Bu kitap değerlendirmemiz Abulhamit BİRİŞİK'in "*Kırâat İlmî ve Tarihi*" adlı eseri hakkında olacaktır. Kitap, Emin Yayınları tarafından 2004 ve 2014 yıllarında iki baskı yaparak yayınlanmıştır.

Kitap, muhtelif dokuz bölümden oluşmaktadır ve daha çok kırâat tarihi konularını içermektedir. Kitabın başında birinci bölümde kırâat ilmi tanıtılmış ve kırâat kelimesinin sözlük ve ıstılah anlamı üzerinde durulmuştur. İkinci bölüm olan "Kırâat Tarihi" kısmında Hz. Peygamber (s.a.v.), sahabe ve tabiîn dönemlerinde kırâat ilminin durumu incelenmiş ve kitabın çoğunluğu bu konuya ayrılmıştır. Ayrıca bu bölümde yedi harf meselesi üzerinde durulmuş, fazla detaya girmeden konuyla ilgili bazı hadis rivayetleri nakledilmiştir. Bu başlık altında yedi harf meselesinin Müslümanların dini inancına etkisi açıklanmaya çalışılmıştır. Daha sonraki bölümde yedi harf kırâat ilişkisi üzerinde durulmuştur. Üçüncü bölümde kırâatlerin sıhhat değeri, dördüncü bölümde ise kırâatlerin sınıflandırılması ele alınmış ve yedi, on ve ön dört kırâat ile ilgili kısa bilgiler verilmiştir. Beşinci bölümde on mütevâtir kırâat imamlarının yanında şâz kırâat alimlerine de yer verilmiştir. Altıncı bölümde kırâat ilmi öğretimi üzerinde duran yazar, burada kırâat öğrenmenin dini kaynaklarını ele almış, kırâat yöntemleri ve okuma şekilleri üzerinde durmuştur. Mushaf tarihini resm-ı Mushaf kırâat etkileşimi çerçevesinde irdeleyen yazarımız, konuyu Hz. Ebû Bekir'in Kur'ân'ı toplamasından Hz. Osman'ın çoğaltması ve daha sonraki dönemlerde noktalama ve harekeleme yapılması sürecine kadar kısa kısa ele almıştır. Kırâat ilminin tefsir, fıkıh ve diğer ilimlerle ilişkisini yedinci bölümde ele alan yazar, sekizinci bölümde oryantalistlerin kırâatlerle ilgili görüşlerine kısaca yer vermiştir.

Kitabın asıl amacı yazarın belirttiği gibi, Kur'ân ve Mushaf tarihi, kırâat ilminin tedvini ile eğitim-öğretim ve güvenilirliğini, diğer İslami ilimler ile olan ilişkisini, kırâat alimleri ve kırâat literatürünü ana kaynaklara dayanarak özlü bir biçimde ortaya koymaktır. (s.15) Yazar bilgilerin ana kaynaktan alınacağını ifade etmiş yalnız bazı yerlerde önemli bilgileri muasır kaynaklardan almıştır.

(s.25,50,53,60,63). Bu gibi önemli meselelerde bilgilerin ana kaynaklardan alınması önem arz etmektedir.

Kitap, genellikle kırâat tarihi konuları hakkında bilgi vermektedir. Kitapta ayrıca Kur’ân’ın nazil olduğu ilk dönemden Kırâatlerin on olarak tasnif edildiği ve bu şekilde kabul gördüğü İbnü’l-Cezerî dönemine kadar kırâatler hakkında bilgi verilmiştir. Ayrıca kitapta, Kur’ân’ın indiği andaki ayetlerin yazılış ve ezberleyiş şekli ile onların Hz. Ebû Bekir döneminde toplanması ele alınmıştır. Daha sonra Kur’ân’ın Hz. Osmân tarafından çoğaltılması ve bu çoğaltılan Mushafın farklı beldelere gönderilmesi üzerinde durulmuştur. Farklı şehirlerdeki alimlerin kırâatleri farklı alışı ve bu kırâatleri sonraki nesillere çoğunluğu şifahi, bir kısmının ise daha sonraki dönemlerde yazılı olarak nasıl aktardığı hususu üzerinde duran kitap, bu tasnifler hakkında da bilgiler vermiştir. Oryantalistlerin genelde Kur’ân, özelde ise kırâatler hakkındaki görüşlerine kısaca yer veren kitap, son olarak kırâat ilmiyle ilgili eser literatürü vermiştir.

Kitap, sade ve akıcı bir dille yazılmıştır. Olaylar ve bilgiler okuyucuya bıkkınlık vermeyecek bir şekilde aktarılmaya çalışılmıştır. Bundan dolayı da gereksiz uzatma ve ilavelere yer verilmemiştir. Bunun yanı sıra kitap, Türkiye’de kırâat tarihiyle ilgili bu şekilde derli toplu yazılan ilk eserlerden olması sebebiyle takdire şayandır.

Yukarda da belirttiğimiz gibi kitap, daha çok kırâat tarihiyle ilgili konuları ele almıştır. Usûl ve ferşü’l-hurûf olarak bilinen Kırâat ilminin kaide ve kurallarına değinmemiştir. Bundan dolayı da kitabın ismi “kırâat tarihi” olsaydı daha isabetli olurdu diye düşünüyoruz. Zira kitabın içeriği sadece kırâat tarihiyle ilgili meselelerdir. Kitapta yedi harf meselesinde konu dağınıklığı göze çarpmaktadır. Konu iki farklı başlık altında ele alınmış ve bu başlıklardan biri olan “*Yedi Harf Ruhsatının Müslümanların Dini Düşüncesine Etkisi*” başlığının içi doldurulmamış, konu akim bırakılmıştır. Kitap, oryantalistlerin görüşüne değinmiş ama bu görüşler okuyucunun zihninde şüphe uyandıracak mahiyette olup bunlarla ilgili herhangi bir cevap veya okuyucuyu cevaplarını bulacağı herhangi bir kaynağa yönlendirme yapılmamıştır. Ayrıca oryantalistlerle ilgili konu başlığı “*Müsteşriklerin Kırâat Çalışmaları ve Kırâatlere Eleştirel Yaklaşımları*” şeklinde verilmiş olmasına rağmen bu bölümde zikrettiği sekiz oryantalistin görüşleri hakkında kısa bilgiler verilmiştir. Ancak oryantalistlerle ilgili verdiği bu bilgiler arasından çok azı kırâatlerle ilgilidir.

Bunlar daha çok Kur'ân ve Kur'ân tarihiyle ilgili bilgilerdir. Kitabın adı ve konu başlığı bütünlüğü çerçevesinde sadece kıraatlerle ilgili görüş bildiren oryantalistlerin incelenmiş olması daha uygun düşerdi kanaatindeyiz.

Sonuç olarak kitap, alanında yazılmış iyi eserlerden biridir. Kırâat alanında Türkçe olarak daha hacimli bir eser yazılabilmesi için de ön ayak olmuştur denilebilir. Aynı şekilde kitap daha sistematik bir hale getirilip, genişletilerek yüksek lisans ve doktora ders kitabı olarak ilim dünyasına daha iyi bir şekilde hizmet edebilir diye düşünüyoruz.